

Συνέντευξη Κύπρου Νικολαΐδη

Ημερομηνία δημοσίευσης: 24-03-13

Στην Αγγλία κάθε χρόνο αξιολογούμαι από όλους

Στην Ελλάδα είτε οι έγκυοι είναι νευρωτικές είτε οι γιατροί χρειάζονται παραπάνω εισόδημα Κύπρος Νικολαΐδης, καθηγητής Εμβρυϊκής Ιατρικής στο King's College

Της Τάνιας Γεωργιοπούλου

Ανακάλυψε την Αυχενική Διαφάνεια, δηλαδή την εξέταση με υπέρηχο που εφαρμόζεται στον τρίτο μήνα της εγκυμοσύνης προκειμένου να εκτιμηθεί η πιθανότητα το έμβρυο να πάσχει από σύνδρομο Down. Ο ίδιος πραγματοποιεί μικροχειρουργικές επεμβάσεις εντός της μήτρας, σώζοντας τη ζωή εμβρύων που σε διαφορετική περίπτωση δεν θα επιβίωναν.

Έχει διδάξει σε εκατοντάδες γιατρούς απ' όλο τον κόσμο την «τέχνη» του. Καθηγητής στο Τμήμα Εμβρυϊκής Ιατρικής του King's College του Λονδίνου και πρωτοπόρος ερευνητής για περισσότερα από 30 χρόνια, ο κ. Κύπρος Νικολαΐδης, ο πατέρας της ιατρικής του Εμβρύου όπως τον αποκαλούν, βρέθηκε για μία ημέρα στην Αθήνα προκειμένου να μιλήσει για τις νέες εξελίξεις στον τομέα του. Λίγο πριν ξεκινήσει την ομιλία του στους γιατρούς που είχαν συγκεντρωθεί στην αίθουσα του μαιευτηρίου PEA –το οποίο διοργάνωσε και τη σχετική εκδήλωση– εξηγεί σε συναδέλφους του τις συνθήκες εργασίας του στην Αγγλία.

«Η σύμβασή μου με το Πανεπιστημιακό Νοσοκομείο είναι για ένα χρόνο. Κάθε φορά, για να ανανεωθεί χρειάζεται να συνταχθεί ένας φάκελος αξιολόγησης δεκάδων σελίδων που περιλαμβάνει από τις επιστημονικές δημοσιεύσεις έως και την άποψη όλων των εργαζομένων στο νοσοκομείο, συμπεριλαμβανομένων των υπαλλήλων καθαριότητας. Γράφονται, επίσης, τα παράπονα που έγιναν από ασθενείς και πώς τελικά λύθηκε ένα θέμα, εφ' όσον βεβαίως έχει λυθεί».

Όρες αργότερα, αφού είχαμε γευματίσει με τους διοργανωτές της εκδήλωσης στην ψαροταβέρνα του Κόλλια και πίνοντας ένα καφέ, ξαναπιάσαμε το νήμα της συζήτησης για τον τρόπο λειτουργίας και τις παροχές των Συστημάτων Υγείας.

«Στην Αγγλία, μετά τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο δημιουργήθηκε το Εθνικό Σύστημα Υγείας για το οποίο ακόμη και σήμερα ο αγγλικός λαός είναι πολύ περήφανος, το οποίο παρέχει σε όλους, ανεξάρτητα από την οικονομική τους κατάσταση, ιατροφαρμακευτική περίθαλψη. Αυτό σημαίνει ότι υπάρχει ένα σύστημα που ελέγχει αν μια νέα ιατρική μέθοδος ή ένα φάρμακο είναι πραγματικά ωφέλιμο για τον πληθυσμό. Από την άλλη, για να υιοθετήσει το Σύστημα νέα πράγματα χρειάζεται να περάσει μεγάλο χρονικό διάστημα. Το 1992 είχα δοκιμάσει την Αυχενική Διαφάνεια σε 100.000 γυναίκες και μου έλεγαν ακόμα ότι “δεν το έχεις αποδείξει”. Όταν το 2004 αποφάσισαν ότι θα ενταχθεί η εξέταση στο Σύστημα Υγείας, το υιοθέτησαν μέσα σε τρεις μήνες. Ταυτόχρονα οργάνωσαν ένα σύστημα που υποχρέωνε κάθε τρεις μήνες όλα τα νοσοκομεία να μας στέλνουν τα αποτελέσματα των εξετάσεων. Έτσι ανακάλυψαν ότι πολλά εργαστήρια δεν είχαν αυστηρούς κανόνες και τα έκλεισαν. Επίσης, ότι πολλοί γιατροί δεν ήξεραν επαρκώς τι έκαναν και τους εκπαίδευσαν. Αυτό είναι το Εθνικό Σύστημα Υγείας στην Αγγλία. Αργεί να υιοθετήσει μερικά πράγματα αλλά όταν το κάνει, το κάνει σωστά».

Το κίτρινο χάπι

«Θυμάμαι τη φασαρία εδώ στην Ελλάδα για τα γενόσημα. Τότε έλεγαν ότι ένα συγκεκριμένο χάπι που έχει κίτρινη επικάλυψη είναι καλύτερο, χωρίς να έχουν γίνει επιστημονικές έρευνες. Στην Αγγλία δεν υπάρχει περίπτωση να πληρώσεις δεκαπλάσια τιμή για το χρώμα του χαπιού».

– **Φαντάζομαι, ωστόσο, ότι οι εταιρείες κάνουν μελέτες για να προωθήσουν τα προϊόντα τους, έτσι δεν είναι;**

– Ναι, αλλά υπάρχει και ένα σύστημα κρατικό και επιστημονικό που ελέγχει αυτές τις μελέτες. Στην Κύπρο είχαμε την Αυθεντική Διαφάνεια από το 1995 και στην Αγγλία θεσμοθετήθηκε το 2004. Η μεγάλη διαφορά είναι ότι στην Αγγλία, από τότε που μπήκε στο σύστημα, όλες οι γυναίκες έχουν αυτήν την παροχή και όλοι οι γιατροί ελέγχονται. Ξέρω ότι στην Ελλάδα πολλοί γιατροί είναι καλύτεροι από τους γιατρούς στην Αγγλία, αλλά δεν ξέρω πόσες γυναίκες εδώ κάνουν πραγματικά αξιόπιστη Αυθεντική Διαφάνεια γιατί δεν υπάρχει έλεγχος. Οι Ελληνίδες έρχονται στο Λονδίνο και φέρνουν τις εξετάσεις τους. Χιλιάδες αναλύσεις τυπωμένες σε πολύ ωραία γυαλιστερά χαρτιά, το 99,9% των οποίων είναι εντελώς άχρηστο»...

Ο κ. Νικολαΐδης ανάβει τσιγάρο. Εθισμένος στη διδασκαλία, προσπαθεί να εξηγήσει με όσο το δυνατόν μεγαλύτερη σαφήνεια τη σκέψη του.

«Ο ιδιωτικός τομέας είναι πιο δυναμικός, υιοθετεί εύκολα νέες τεχνολογίες, αλλά πολλές φορές πουλάει πράγματα χωρίς λόγο. Δεν υποστηρίζω κανένα σύστημα απολύτως. Πιστεύω ότι αν φτιάξουμε ένα νέο σύστημα στην Ελλάδα, δεν πρέπει να είναι αντιγραφή ενός ξένου από έναν Έλληνα που σπούδασε έξω. Πρέπει να συνδυάσουμε όλα τα πράγματα που μάθαμε και στην Αγγλία και στη Γερμανία και... στο Αφγανιστάν και να δημιουργηθεί κάτι ελληνικό γιατί αλλιώς δεν θα δουλέψει στην Ελλάδα».

Ένας επιστήμονας πρέπει να ελέγχεται από την κοινωνία

Στο βήμα της ιατρικής ημερίδας παρακολούθησα έναν ομιλητή να εξηγήει με χιούμορ και ζωντάνια τα θαύματα της εμβρυϊκής ιατρικής. Στο τέλος της εκδήλωσης δεκάδες άνθρωποι τον πλησίασαν για να του μιλήσουν ή να του σφίξουν το χέρι. Ένα ζευγάρι με ένα νεογέννητο περίμενε ώρα μόνο και μόνο για να φωτογραφηθεί μαζί του.

Καθώς η συζήτηση με τον κ. Νικολαΐδη προχωράει, αυτός ζητεί ένα δεύτερο καφέ, ανάβει (ένα ακόμα) τσιγάρο και προσπαθεί να μου εξηγήσει:

«Την επιτυχία την μετράς με το αποτέλεσμα που έχει στη ζωή ενός ανθρώπου αυτό που έκανες. Πρέπει να έχεις επαφή με τον κόσμο, να βλέπεις την επίδραση όσων έκανες στη ζωή τους. Όταν κάνω μια εγχείρηση, θέλω να ξέρω την εξέλιξη, ζητάω να μου φέρουν να δω τα παιδιά όταν γεννηθούν». Χαμογελάει ενθουσιάζοντας την πρώτη φορά που πραγματοποίησε εγχείρηση σε δίδυμα έμβρυα, το 1992. «Μερικές φορές στα μονοωογενή δίδυμα το ένα από τα δύο αιμορραγεί και το αίμα πηγαίνει στο άλλο, οπότε και τα δύο πεθαίνουν. Τότε, λοιπόν, βάλαμε ενδοσκόπιο μέσα στη μήτρα για να βρούμε τα αιμοφόρα αγγεία και να τα καταστρέψουμε, ελπίζοντας να σταματήσουμε την αιμορραγία. Κάναμε την επέμβαση τα μεσάνυχτα με ένα «κλεμμένο» μηχάνημα λείζερ από διπλανό τμήμα. Την επομένη κιόλας ημέρα η κατάσταση είχε βελτιωθεί. Η γυναίκα γέννησε, μάλιστα βάφτισα εγώ τα μωρά και το ένα το ονόμασαν Κύπρο. Ο Θεός ελπίζω να βοήθησε το... κακόμοιρο το Εγγλεζάκι με τέτοιο όνομα».

Ο Κύπρος Νικολαΐδης δεν είχε επιλογή. Από δύο ετών έλεγε ότι θα γίνει γιατρός, όπως τον παρότρυνε ο επίσης γιατρός πατέρας του Ηρόδοτος Νικολαΐδης. Και στα 17 του τον έβαλαν στο αεροπλάνο και τον έστειλαν στην Αγγλία να σπουδάσει γιατρός. «Ο πατέρας μου ήταν ιδιαίτερος γιατρός. Είχε σπουδάσει στην Ελλάδα και όταν γύρισε στην Κύπρο, αντί να αγοράσει αυτοκίνητο, αγόρασε γαϊδούρι και γυρνούσε στα χωριά. Είχα λοιπόν την εικόνα του γιατρού ως θεραπευτή. Κι όταν οι άνθρωποι ήταν ετοιμοθάνατοι, καθόταν σίτι τους μέχρι να καταλήξουν και μετά πήγαινε στην κηδεία».

– **Ποια είναι η ευθύνη του επιστήμονα; Πώς ορίζονται τα όρια;**

– Ένας επιστήμονας πρέπει να ελέγχεται από την κοινωνία. Όταν άρχισα την έρευνα, ήμουν στο στόχαστρο. Σιγά σιγά συνειδητοποίησα ότι ήταν πολύ καλό. Είναι εύκολο για έναν

επιστήμονα να ενθουσιαστεί και να ξεχάσει τα όρια. Δεν πιστεύω ότι υπάρχει απόλυτη ηθική αξία. Ό,τι θεωρείται σήμερα ανήθικο μπορεί αύριο να μην είναι, αλλά πρέπει να δουλεύεις μέσα στο κοινωνικό πλαίσιο, να σέβεσαι τις αξίες της εποχής».

«Είναι παράξενο που καπνίζετε», παρατήρησα αυθόρμητα. «Ναι, κι εγώ δεν ξέρω γιατί. Πάντως και ο πατέρας μου κάπνιζε».

Το έμβρυο είναι το απόλυτα επιτυχημένο παράσιτο, ένας τρομοκράτης

Όλα άρχισαν πριν από περίπου 35 χρόνια, όταν ο Κύπρος Νικολαΐδης, τελειόφοιτος της Ιατρικής στην Αγγλία, είδε για πρώτη φορά ένα έμβρυο να κινείται στη μήτρα. Ο φόβος του για τα αεροπλάνα (τότε) τον εμπόδισε να κάνει ό,τι και οι συμφοιτητές του, να ταξιδέψει, δηλαδή, για την πρακτική του τελευταίου τριμήνου σε κάποια άλλη χώρα.

«Ένας νέος καθηγητής, ενθουσιώδης Σκωτσέζος, έφερε στο νοσοκομείο ένα μηχανήμα υπερήχων με το οποίο μπορούσες να δεις το έμβρυο να κινείται σε πραγματικό χρόνο. Μέχρι τότε οι υπέρηχοι, τεράστια μηχανήματα που έπιαναν όλο το δωμάτιο, έβγαζαν μόνο «φωτογραφίες», στατικές εικόνες. Μόλις είδα το έμβρυο να κουνάει τα μέλη του, χιλιάδες ερωτήματα μου γεννήθηκαν. Τι ακούει, τι νιώθει, πώς μεγαλώνει. Τότε αποφάσισα να γίνω γιατρός των εμβρύων και πριν καλά καλά μπω στη γυναικολογία, άρχισα να δουλεύω ερευνητής σε αυτό το τμήμα».

Στην ψαροταβέρνα όπου βρισκόμαστε, οι περισσότεροι μεσημεριανοί πελάτες έχουν φύγει προ πολλού. Ο κ. Νικολαΐδης παρά την κούρασή του συνεχίζει με ενθουσιασμό να μιλάει:

«Το 1984 φτιάχτηκε το πρώτο κέντρο ιατρικής του εμβρύου στην Αγγλία, στο King's College Hospital. Μάλιστα, τα εγκαίνια έκανε η πριγκίπισσα Νταϊάνα. Όταν έφυγε ο προηγούμενος καθηγητής, ανέλαβα τη διεύθυνση. Ήταν μια εξαιρετική περίοδος γιατί όλα ήταν καινούργια. Βλέπαμε ανωμαλίες στο έμβρυο, βάζαμε βελόνες και προσπαθούσαμε να τις διορθώσουμε. Υγρά στον θώρακα, κάναμε παροχέτευση. Αναιμία στο έμβρυο, κάναμε μετάγγιση... Οι πόρτες ήταν ανοιχτές, έρχονταν φοιτητές απ' όλα τα μέρη του κόσμου στη Μέκκα της εμβρυϊκής ιατρικής. Όλα αυτά προσδιόρισαν τη ζωή μου».

Είκοσι χρόνια μετά την πρώτη επιστημονική δημοσίευση, η Αυχενική Διαφάνεια, εξέταση υπερήχων που πραγματοποιείται μεταξύ 11ης και 14ης εβδομάδας της κύησης, είναι η σημαντικότερη εξέταση προγενετικής διάγνωσης τόσο του συνδρόμου Down όσο και άλλων ανωμαλιών του εμβρύου.

Χάρη στη συγκεκριμένη εξέταση, όχι μόνον μειώθηκε ο αριθμός των γυναικών που υποβάλλονται σε αμνιοπαρακέντηση –με κίνδυνο αποβολής– αλλά υπάρχει δυνατότητα να ανιχνευθούν περισσότερες περιπτώσεις συνδρόμου Down. Μέσω της Αυχενικής Διαφάνειας που γίνεται σε όλες τις γυναίκες εντοπίζονται οι κυήσεις υψηλού κινδύνου και σε αυτές γίνεται αμνιοπαρακέντηση, ανεξάρτητα από την ηλικία. «Με τον τρόπο αυτό οι αμνιοπαρακεντήσεις στην Αγγλία φέτος θα πέσουν κάτω από το 2%-3%. Στην Ελλάδα το ποσοστό των γυναικών που υποβάλλονται σε αμνιοπαρακέντηση είναι 25%-30%. Είτε οι γυναίκες είναι νευρωτικές είτε οι γιατροί χρειάζονται παραπάνω εισοδήματα...».

Πάντως σύντομα, τα πράγματα θα αλλάξουν δραστικά, αφού το σύνδρομο Down ήδη εντοπίζεται με μια απλή εξέταση αίματος.

Η Αυχενική Διαφάνεια «δείχνει» και άλλα προβλήματα, δίνοντας δυνατότητα να εκτιμηθεί η πορεία της εγκυμοσύνης. «Πολλά πράγματα μπορείς να δεις από τη 12η εβδομάδα της κύησης. Προτείνω, λοιπόν, να αναποδογυρίσουμε το μοντέλο της πυραμίδας της προγενετικής παρακολούθησης από το τέλος στα αρχικά στάδια της εγκυμοσύνης, προβλέποντας ποιες γυναίκες έχουν σοβαρό κίνδυνο να έχουν επιπλοκές ώστε να λάβουμε μέτρα».

Οι μύθοι

Σαν καλός δάσκαλος αναλαμβάνει να γκρεμίσει πολλούς από τους μύθους που έχουν κτισθεί περί την εγκυμοσύνη.

«Το έμβρυο είναι το απόλυτα επιτυχημένο παράσιτο. Είναι ένα ξένο σώμα και ο οργανισμός της μάνας δεν το αποβάλλει, όχι γιατί το αγαπάει όπως μας αρέσει να πιστεύουμε, αλλά γιατί το ίδιο σαν αποτελεσματικός τρομοκράτης την ακινητοποιεί και ελέγχει όλο τον οργανισμό της υπέρ του, αδιαφορώντας γι' αυτήν. Λέμε ότι πρέπει η γυναίκα να προσέχει τι τρώει, να νιώθει καλά... Ολα αυτά είναι ωραίες θεωρίες, αλλά αν κοιτάξουμε πώς εξασφαλίζεται η επιβίωση του είδους, είναι τουλάχιστον υπερβολές. Κατά τη διάρκεια του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου, υπάρχουν στοιχεία για τις γεννήσεις στην Ολλανδία και το Στάλινγκραντ όπου οι άνθρωποι λιμοκτονούσαν. Λοιπόν, το βάρος των παιδιών ήταν κατά μέσον όρο μόνο 150 γραμμάρια λιγότερο απ' ό,τι είναι σήμερα. Το έμβρυο πρέπει να επιβιώσει ανεξάρτητα από το πώς θα περάσει η μάνα».

– Φυσιολογικός τοκετός ή καισαρική;

– Παίζουν πολλά ρόλο. Αυτό που είναι σίγουρο είναι ότι ένα παιδί που γεννιέται φυσιολογικά έχει λιγότερα αναπνευστικά προβλήματα.

Από την άλλη, πολλές αποφάσεις που αφορούν στην υγεία λαμβάνονται με γνώμονα την πολιτική ή την οικονομία. Στην Αγγλία, τα τελευταία 20 χρόνια, τις γέννες τις κάνουν οι μαίες γιατί είναι πιο φθηνό. Εγώ που είμαι καθηγητής απαγορεύεται να μπω στην αίθουσα τοκετού αν δεν με καλέσει η μαία. Έτσι, η Αγγλία των 60 εκατομμυρίων έχει 2.000 γυναικολόγους. Η Γερμανία των 80 εκατομμυρίων από την άλλη έχει 35.000 γυναικολόγους».

Οι σταθμοί του

1953

Γεννήθηκε στον... δρόμο για το νοσοκομείο της Λεμεσού.

1959

Αποφυλακίζεται ο πατέρας του, που είχε συλληφθεί από τους Αγγλους.

1970

Φεύγει για να σπουδάσει Ιατρική στο King's College School of Medicine and Dentistry στο Λονδίνο.

1974

Πραξικόπημα και τουρκική εισβολή στην Κύπρο.

1992

Δημοσίευση αποτελεσμάτων έρευνας για την Αυχενική Διαφάνεια.

1994

Γεννιέται ο γιος του.

1995

Συστήνει το Ίδρυμα Εμβρυϊκής Ιατρικής (Fetal Medicine Foundation) για την προώθηση της έρευνας, το οποίο χρηματοδοτείται από αντίστοιχη ιδιωτική κλινική.

1996

Γεννιέται η κόρη του.

2004

Η Αυχενική Διαφάνεια εισάγεται στο αγγλικό ΕΣΥ.

Η συνάντηση

Με τον κ. Κύπρο Νικολαΐδη γευματίσαμε στην ψαροταβέρνα του Κόλλια στη Λεωφόρο Συγγρού, με μεζέδες και ψάρι, ως καλεσμένοι του μαιευτηρίου ΡΕΑ. Το φαγητό ήταν τόσο νόστιμο, που ο κ. Νικολαΐδης ρώτησε με απορία: «Κάθε μέρα έτσι τρώτε;».